

Nieuwsbrief KOKW

Februari 2021 nieuwsbrief 1 van 2021

In dit nummer op pagina:

- 1 Voorwoord
- 2 Kringnieuws
- 7 Varia
- 9 Kalender

OPROEP

Ontvangt u nog een papieren versie van deze nieuwsbrief?

Graag hadden wij uw e-mail- adres ontvangen op info@kokw.be, zodat u voortaan deze nieuwsbrief digitaal kan ontvangen. Bedankt hiervoor.

Voorwoord

Beste leden van de KOKW

*De man met de baard,
hij vult boeken, maakt bollen.
Ik ben van de kaart.*

Van: Lieven Dehandschutter

Velen onder jullie weten dat onze burgemeester Lieven Dehandschutter al vele jaren een liefhebber is van het Sint-Niklase en Wase erfgoed. Hij is een graag geziene gast of gastheer op erfgoedactiviteiten, van allerlei slag. Waar hij dan dikwijls uitpakt met scherpe analyses uit het verleden (nationaal, regionaal of uit het eigen verleden). Maar ook als taalvirtuoos kan hij ad rem een sterk staaltje van het betere spitsvondige Nederlands te toon geven (en dan zwijg ik nog over zijn liefde voor 'vreemde' talen, die niet lang vreemd blijven voor hem).

Toen ik gisteren zijn eerste haiku las, als direct eerbetoon aan Mercator, kon ik als KOKW-voorzitter niet anders dan mijn voorwoord gebruiken om een open doekje aan onze burgervader te richten. Een beter bewijs dat hij onze eerbiedwaardige vereniging een warm hart toedraagt, is er niet.

Ik hoop dat de corona-maatregelen ooit – en zo snel mogelijk – een einde nemen, zodat we met z'n allen kunnen genieten van het erfgoed (en in nood kan je altijd nog een jaarboek herlezen: we hebben er toch al meer dan 120 op de teller).

Met vriendelijke groeten

Chris De Beer – Voorzitter

PS: graag vermeld ik ook dat alle bestuursleden herkozen zijn door de algemene vergadering en herbevestigd zijn in hun functie en engagement.

Kringnieuws

TENTOONSTELLING 'DE ATLAS MAIOR VAN BLAEU, DE MOOIESTE ATLAS VAN DE WERELD' – VAN 7 FEBRUARI TOT 25 APRIL 2021 IN MERCATORMUSEUM

De mooiste, de duurste, de grootste: alle superlatieven gelden voor de Atlas Maior die Johan Blaeu in 1662 op de markt bracht. In 11 lijvige boekdelen met maar liefst 594 handgekleurde kaarten en meer dan 3.000 bladzijden tekst bundelt Blaeu de geografische kennis van zijn tijd.

Deze 'Google Maps' van de 17de eeuw was de duurste uitgave die toen over de toonbank ging. Dat was niet anders in 2018, toen The Phoebus Foundation op een Brusselse veiling voor een fors bedrag een unieke, uitstekend bewaarde Latijnse editie kocht. De Atlas Maior vormt de basis voor de later uitgegeven Atlas Blaeu-Van der Hem. Deze atlas werd in 2003 opgenomen op de Werelderfgoedlijst voor documenten van de UNESCO.

Voor het eerst worden de 11 delen van de veelbesproken aanwinst in zijn geheel gepresenteerd aan het publiek. In de tentoonstelling ontrafelt een handige kijkwijzer de informatie die de geografen zo mooi in kaart hebben gebracht. Je komt meer te weten over de ontstaansgeschiedenis van de getoonde kaarten. Haarscherpe vergrotingen geven alle details op het kaartbeeld prijs. Deze visuele rijkdom leent zich uitstekend tot extra duiding over geografische fenomenen en markante historische verhalen over landen en de mensen die er wonen. Ten slotte focust de kijkwijzer op de diverse onderdelen van een kaart zoals: schaal aanduiding, legende, cartouche en opdracht, wapenschild, kompasroos.

Als bezoeker kan je zelf op ontdekkingstocht in de digitale atlas op grote aanraakschermen. We leggen interessante verbanden met kaarten en atlassen van Gerard Mercator, Petrus Kaerius, Abraham Ortelius en Henricus Hondius uit de vaste collectie van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas (KOKW).

Uitvoerig gedocumenteerde wandpresentaties, enkele unieke objecten in bruikleen en gevatte interviews met specialisten illustreren diverse thema's zoals:

- De bronnen voor het maken van kaarten
- Het werkproces van A tot Z en de daarvoor gebruikte technieken
- Het veranderende wereldbeeld in de 17de eeuw
- Het commerciële potentieel van nieuw ontdekte gebieden in kaart gebracht

De expo sluit af met een boeiende BBC-documentaire over cartografische hoogtepunten uit de Gouden Eeuw over de Atlas Blaeu-Van der Hem. Een handige gratis wandelcatalogus met reproducties van enkele kaarten zorgt voor een blijvend spoor van deze expo in je boekenkast.

Meer info: Mercatormuseum, Zamanstraat 49D, 9100 Sint-Niklaas, +32 3 778 34 50, stedelijkemusea@sint-niklaas.be. Reserveren is verplicht. Dit kan via www.museasintniklaas.be/plan-jouw-bezoek/tickets. Gratis inkom op vertoon van uw KOKW-lidkaart.

UNIEKE SAMENWERKING TUSSEN STEM, THE PHOEBUS FOUNDATION EN KOKW

Over de tentoonstelling "De Atlas Maior van Blaeu" waren er verschillende contacten en overleg om van deze tentoonstelling een succes te maken. Onze permanent aanwezige atlanten in het Mercatormuseum spelen een prominente rol in het succesvol uitwerken van deze prestigieuze tentoonstelling. Gerard Mercator, Jodocus Hondius, Johannes Janssonius, Willem Blaeu en Joan Blaeu zijn de hoofdrolspelers en hun kaarten worden gelinkt. Multimedia-toepassingen verduidelijken de linken en wijzen naar details op de kaarten.

Maar de "mooiste atlas van de wereld" is natuurlijk "het" kijkstuk van deze tentoonstelling. Je moet het maar doen, deze 11-delige atlas in het bezit van 'The Phoebus Foundation' naar Sint-Niklaas halen. Iedere keer weer valt mij de rijkdom en de waarde van onze Mercatorcollectie op. Buitenstaanders getuigen hierover meermaals in te verwachten publicaties. De samenwerking met de nieuwe collega Jolien Van den Bossche en met Ward Bohé is een mooi voorbeeld van hoe we in de toekomst, samen, nog mooie projecten kunnen uitwerken. Onze collecties, niet alleen de cartografische of de Mercatorcollecties, zijn rijk en kwaliteitsvol genoeg om een bijdrage te leveren aan verschillende vragen naar inbreng die eraan komen. Later hierover meer.

Eddy Maes – Beheerder Cartografische Collectie KOKW

Afrika van Gerard Mercator Junior versus Afrika van Blaeu (zie volgende pagina)

LEDENREIS KOKW – VERPLAATST NAAR ZATERDAG 25 SEPTEMBER 2021

Vorig jaar op 25 april 2020 hadden we de ledenreis van de KOKW voorzien naar het Afrikamuseum en Louvain-La-Neuve. Om gekende redenen kon deze niet doorgaan en verschoven we deze uitstap naar 24 april 2021, net één jaar later.

De situatie op dit ogenblik is evenwel zo dat musea enkel een zeer beperkt aantal deelnemers toelaten. Op de site van het Afrikamuseum worden groepen beperkt tot 4 personen. En zeker al, busreizen met een groep van 50 personen worden nu en mogelijks nog voor een lange tijd uitgesloten.

Nog net eind 2020 startte het vaccinatieprogramma op, en weten we – minstens hopen we – dat de toestand zal verbeteren. Evenwel kondigt men aan dat 65-plussers pas in maart 2021 ten vroegste aan bod zullen komen voor de eerste prik. Drie tot vier weken later volgt de tweede noodzakelijke prik. Een groot deel van de deelnemers is 65+, maar ons deelnemers-bestand kent alle leeftijden. We gaan er daarom vanuit dat ook op 24 april 2021 de ledenreis nog niet zal kunnen plaatsvinden, in het bijzonder omdat busreizen met 50 deelnemers dan nog niet aan de orde zijn.

Vooruitziend zoals we steeds zijn, zochten we daarom naar een alternatieve datum. Daarom werden al afspraken gemaakt met de musea in Tervuren en Louvain-La-Neuve en de busmaatschappij, met als alternatieve datum zaterdag 25 september 2021. De ledenreis KOKW 2021 zal dus niet doorgaan op 24 april, maar wel op 25 september 2021.

We hopen dat eind september de gehele

vaccinatiecampagne voor eenieder voorbij zal zijn en iedereen dan kan deelnemen. Deelnemers die ingeschreven zijn, noteer alvast deze nieuwe datum in uw agenda. Hou het ondertussen veilig en gezond!

Herbert Smitz – Webmaster, reisleider KOKW

INTERIEURRESTAURATIE VAN HUIS JANSSENS GESTART

Nadat de voorbije jaren de buitenrestauratie werd uitgevoerd, werd op 4 januari 2021 gestart met de interieurrestauratie van het Huis Janssens. In tegenstelling met het zichtbare karakter van de buitenrestauratie zal dit het komende jaar niet het geval zijn, maar geschiedt alles "binnenskamers". Vandaar dat we onze KOKW-leden nu en dan wel eens zullen informeren via de nieuwsbrief.

De werken worden uitgevoerd door RENOTEC, een bouwfirma gevestigd in Geel met evenwel verschillende regionale vestigingen in Vlaanderen. RENOTEC is een sterke groep met ca 730 medewerkers, 110 projectleiders, 30 jaar ervaring. Op dit ogenblik worden in Belsele de renovatiewerken aan de kerk door hen uitgevoerd, maar ook iets totaal anders maar mij niet onbekend, de renovatiewerken aan de brugkelders van de basculebruggen van de Pierre Vandammesluis in Zeebrugge geschieden door hen.

De binnenrestauratie van het Huis Janssens omvat de gehele hoogte van het gebouw, vanaf de kelderverdieping, het gelijkvloers tot aan de derde verdieping onder het dak. De tweede en derde verdieping zullen later niet toegankelijk zijn voor het museumpubliek, maar wel ondermeer ingenomen worden door functies en voor de taken van de KOKW. Die tweede verdieping komt in rechtstreeks contact met de annex, waar thans de KOKW van gebruik maakt. Het gelijkvloers en de eerste verdieping krijgen een museale functie, waarbij men – naast deze museumfunctie – met een gebouw zal in contact komen die de tijd van begin vorige eeuw uitstraalt.

Dit Huis Janssens museum zal door middel van een sas in verbinding gebracht worden met het Mercatormuseum. Bezoekers zullen dus twee items voor de prijs van één aangeboden worden. Voor die sasverbinding zal ook de huidige luifel verdwijnen en vervangen worden door hellingen waarvan rolstoelgebruikers gebruik kunnen maken om het hoogteverschil tussen de straat en het museum te overbruggen. De afbraak van de luifel is pas voor eind 2021 voorzien, hij wordt voorlopig als werkkeet ingericht.

De totale duur van de werken wordt geschat op 250

werkdagen, hetzij iets meer dan een vol kalenderjaar mochten er geen verlengingen noodzakelijk zijn. Dit houdt in dat we in de lente van 2022 een ingebruikname van het vernieuwde museum en de vernieuwde ruimten voor de KOKW mogen verwachten. We kijken er als KOKW gemeenschap alvast naar uit.

Ir. Herbert Smitz – Webmaster, commissaris en reisleider KOKW

BIBLIOTHEEK EN DOCUMENTATIECENTRUM GESLOTEN OP ZATERDAGVOORMIDDAG VOOR ONBEPAALEDE DUUR

Als gevolg van het coronavirus en de restauratiewerken aan het Huis Janssens is de leeszaal voor onbepaalde duur gesloten. Tot onze spijt kunnen we gedurende deze periode geen bezoekers in de leeszaal ontvangen.

Gelieve voor dringende opzoeken/vragen een afspraak te maken via info@kokw.be. Dan wordt bekeken of wij u – digitaal of na de coronacrisis – alsnog kunnen verder helpen. Alvast bedankt voor uw begrip.

SCHENKINGEN AAN DE K.O.K.W.

Heb je documenten, foto's, filmmateriaal of voorwerpen, waarvan je denkt dat die voor onze Oudheidkundige Kring of voor de inwoners van het Waasland interessant zijn of zelfs van onschatbare historische waarde? Heb je zelf niet de ruimte of heb je zelf geen mogelijkheid om het bij te houden en wil je toch dat het bewaard blijft voor het nageslacht? Dan zijn wij steeds zeer dankbaar voor het vertrouwen dat in onze Kring gesteld wordt om dit in jouw plaats te doen.

Indien je een schenking wil doen, kan je ons contacteren via een bestuurslid of via info@kokw.be. We contacteren je dan zo snel mogelijk om concreet af te spreken.

NIEUWE AANWINSTEN CARTOGRAFISCHE COLLECTIE

- Facs. Atlas Maritime 'Le Neptune François', A'Dam, P. Mortier, 1693
- Maps and Map-Makers, R.V. Tooley, London, 1952
- De 2de schipvaart der Nederlanders naar Oost-Indie onder J.Cornelisz. van Neck en Wybrant Warwyck J.Keuning, 1949
- Explorers'Maps R.A.Skelton London
- Portugal, A pioneer in the N-S dialogue. Descoberta do Mundo
- Deutschland vor drei Jahrhunderten. Seine Städte, Flüsse und Wälder betrachtet von Willem und Joan Blaeu, Goerg Braunn Franz Hogenberg und Joris Hoefnagel. Mit ein nachwort von C.Broekema. Theatrum Orbis Tetrrarum, A'Dam, 1971

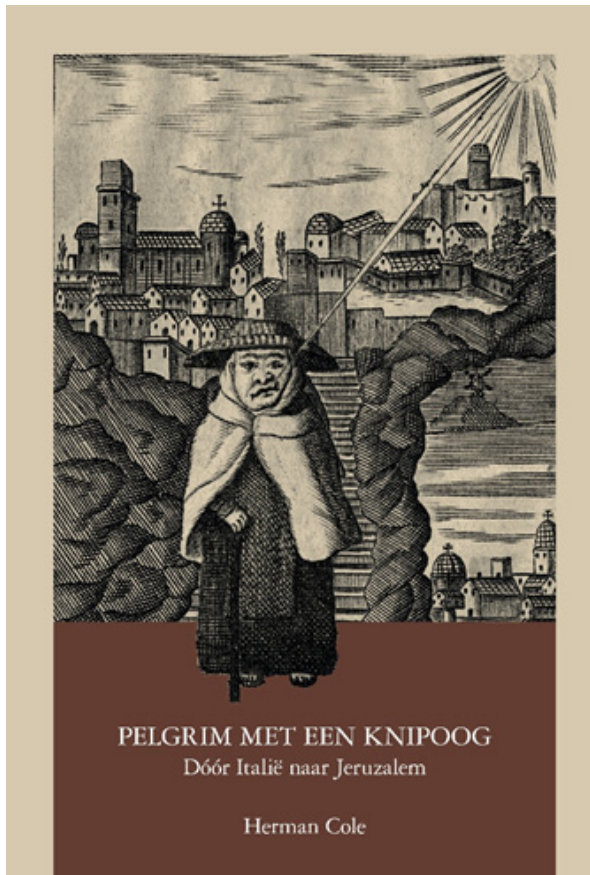
- Antique Maps of Europe, the Americas, West Indies, Australasia, Africa, the Orient. 167 map illustrations in colour and black and white bij Duoglas Gohm. Octopus Books, 1972
- The Origins of Kuwait, E.J.Brill, 1991
- Geschiedenis van de Cartografie. Selectie Kaarten, R.V.Tooley, tekst C. Brickervoorwoord G.R.Crone
- Atlas Blaeu Gaëlliae
- Atlas Blaeu Germania, deel 1 en 2
- Gerard Mercator-Atlas van de Wereld. De Wereldkaart van Gerard Mercator, 1569. Bezorgd door Sjoerd de Meer
- De Geschiedenis van de Cartografie, de kunst van de kaartenmakers, John Goos
- Advertenties voor kaarten, atlassen, globes e.d. 1621-1811, P.C.J. van der Krogt
- Oude kaarten en hun Makers, S.J. Fockema en G. Koeman
- Decorative Printed MAPS of the 15th to 18th centuries, R.A.Skelton F.S.A.
- Kaartje Sas van Gent (in kader)
- Standaard Wereld-Atlas Verschuieren-Boerman (Leopold's Wereldatlas) Standaard, 1939
- Historische Schul-Atlas Grösse Ausgabe, 1936
- Elseviers Historische Atlas de Vries-Luykx, 1963
- Beginselen van Aardrijkskunde De Leenheer-Delaru-elle Standaard Boekhandel, 1944
- De Wereld en haar bewoners Meulenhoff geïllustreerde encyclopedie. G. Manley G. Barry, J. Bronowski, 1962
- De rijkdommen der Aarde, Semjonow Het Kompas A'pen
- Economische Sociale geschiedenis van de Lage Landen. J.A.Van Houte, W.Uitg. De Haan nv Zeist, 1964
- Lied van de Hemel, Het Spectrum, Utrecht
- Van Pool tot Pool. Sven Hedin, uitg. De Haan nv Zeist
- Le Katanga, A. De Bauw, 1920.
- Carte de la Province de Flandre dédiée à Messieurs les Députés des états de la dite Province. Par...Louis de Vreese, 1792 (zie afbeelding).

Opnieuw mooie aanwinsten voor onze collectie!

Eddy Maes Collectiebeheerder Cartografie

VARIA

NIEUW BOEK 'PELGRIM MET EEN KNIPOOG. DOOR ITALIË NAAR JERUZALEM'. HERMAN COLE LOOPT IN DE VOETSPOREN VAN MARINUS GEUBELS

Door in de zomer van 2019 toevallig een oude familiefoto terug te vinden ontdekt Herman Cole langs zeer kronkelige wegen in de Gentse Boekentoren twee bijzonder interessante én goed geconserveerde achttiende-eeuwse boekwerken: Jeruzalemsche Reyse en Den Wederkeerden Pelgrim. De KOKW heeft ook een exemplaar van Jeruzalemsche Reyse in bezit. Samen brengen ze de beschrijving van de meer dan drie jaar durende pelgrimstocht die de ongeschoeide karmeliet Marinus Geubels tussen 25 juni 1770 en 21 november 1773 volbracht. Reeds in 1758 was hij te voet op pelgrimstocht getogen naar Rome. (De familie Geubels en de familie Cole stammen allebei uit Sinaai, deelgemeente van Sint-Niklaas).

Als toeristisch auteur en tevens voormalig taalanimator Italiaans in volwassenenonderwijs werd Cole bijzonder getroffen door het Italiaanse element in het verslag: Geubels bezoekt Rome, Napels, de Vesuvius, Pozzuoli, Messina, Catania, de Etna, Malta. Op de terugweg van zijn heftige ronde van het Heilig Land passeert hij in Genua, Livorno, Loreto, Padua, Venetië en Triëst. Tussen begin april en eind augustus destilleert hij uit de beide boeken een dertigtal newsletters die via mail worden verstuurd naar leden van de culturele vereniging 'Anfiteatro-amici della cultura italiana', die hij op deze wijze een toeristisch-culturele reddingsboei toewerpt op de Zee van Corona.

Omdat de vereniging niet op waardige wijze haar dertigste verjaardag (1990 - 2020) kon vieren, heeft Anfiteatro aan Cole gevraagd zijn newsletters om te kneden tot een boek. Herman vertaalt en resumeert opnieuw de geschriften van Marinus in 256 bladzijden. Hij maakt van de geboden gelegenheid gebruik om ook de andere reisdoelen van de pelgrim toe te voegen: de avontuurlijke tochten dwars door Frankrijk, de tumultueuze Middellandse Zeevaart tussen Malta en Egypte, zijn Ronde van het Heilig Land in de sporen van zijn Zaligmaker, zijn grillige tocht huiswaarts door Oostenrijk, Duitsland, de Ardennen, de Kempen ... En zo ontstaat in maart 2021 'Pelgrim met een knipoog - Dóór Italië naar Jeruzalem'. Het 'knipoog' in de titel verwijst naar de zonslag die de pelgrim opliep in La Valletta, waardoor Geubels achterbleef met een gedeeltelijke gezichtsverlamming.

In 1879 schreef historicus Frans De Potter over Jeruzalemsche Reyse: 'De auteur heeft de vermoeiende eentonigheid weten te vermijden die we tot hiertoe in

*Pelgrim met een knipoog -
Dóór Italië naar Jeruzalem*

*Auteur Herman Cole
(marinus2020@colesterolo.be)*

*Datum publicatie: 8 maart 2021
ISBN 9789464209266
Bevat 256 pagina's, geïllustreerd met enkele
zwart-witfoto's en historische landkaarten*

*Kostprijs: 22,99 euro; 30,00 euro
(toezending met bpost in België)*

*Verkrijgbaar 't Oneindige Verhaal,
Stationsstraat 68, 9100 Sint-Niklaas.
Tel 03 776 52 25, info@oneindigeverhaal.be*

de reisbeschrijvingen van het Heilig Land hebben ontmoet. [...] Het boek is vermakelijk en doorzaaid met zonderlinge invallen, die doen lachen.' De meeslepende avonturenroman Pelgrim met een knipoo - Dóór Italië naar Jeruzalem van Herman Cole doet niet onder voor het origineel.

Het boek bevat behalve een paar kaarten uit de verzameling van de KOKW, ook foto's gemaakt door leden van Anfiteatro en een klein poëtisch addendum met 'Italiaanse' gedichten van streekgenoot Anton van Wilderode.

Agenda

- Zaterdag: Bibliotheek en documentatiecentrum gesloten op zaterdagvoormiddag voor onbepaalde duur als gevolg van het coronavirus en restauratiewerken aan het Huis Janssens.
- Zondag 7 februari t/m zondag 25 april 2021: Tentoonstelling 'De Atlas Maior van Blaeu, de mooiste atlas van de wereld' in Mercatormuseum
- Zaterdag 25 september 2021: Ledenreis naar Afrikamuseum en Louvain-la-Neuve.

MET DANK AAN:

Met steun van de

Verantwoordelijke uitgever nieuwsbrief KOKW: Chris De Beer, voorzitter, postbus 144, 9100 Sint-Niklaas, 2021, e-mail: info@kokw.be, www.kokw.be